

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö

Itlan lausunto: luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Asiantuntijalausunto 18.6.2024

Asia: VN/32974/2023

Asiantuntijalausunnon tiivistelmä

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevien säädösten muutoksista perusopetuslaissa ja muissa siihen liittyvissä laeissa.

Oppilaan ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistukseen tarttuminen on erittäin tärkeä askel kohti selkeämpiä ja yhtenäisempiä tukitoimia, joita toteutetaan ennakoivalla painotuksella. Itlan näkökulmasta uudistus on hyvä askel kohti kokonaisuutta, jolla voidaan nykyistä paremmin ottaa huomioon sekä yksilölliset tarpeet että koulu yhteisöjen hyvinvointi. Myös lapsen näkemyksen kuuleminen ja huomioon ottaminen on erittäin tärkeä lisäys.

Itlan näkökulmasta on kannatettavaa, että uudistuksessa opetuksen järjestäjän hallinnollista taakkaa kevennetään ja käytännön tukitoimia vahvistetaan. On myös tärkeää, että sairaalakoulukonsultaatiosta tehdään pysyväluonteista, kohdennettua toimintaa, ja että tavoitteena on yksi selkeä, kaikille yhteinen tuen järjestämistä helpottava asiakirja.

Itla esittää, että edellä mainittujen hyvien kehityskulkujen varmistamiseksi 1) opettajien osaamista myönteisen toimintakulttuurin ja positiivisen käyttäytymisen vahvistamiseksi lisätään, 2) ennakoiviin tukitoimiin sisällytetään ryhmäkohtainen ennakoiva (varhainen) tuki ja 3) tuen koordinoinnin yksi asiakirja laaditaan kattamaan sekä psykososiaaliset että pedagogiset toimet.

Tutkimustiedon pohjalta tiedetään, että opettajien systemaattisesti toteuttamat pedagogiset toimet, kuten rutiinit, struktuurit, oppimisympäristön järjestelyt, myönteisen käyttäytymisen ja myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen, ongelmanratkais- ja sosioemotionaalisten taitojen opettaminen ja vahvistaminen, ovat tehokkaita oppimisen ja koulunkäynnin ongelmia ehkäiseviä toimia.

Lisäksi Itla toivoo myös, että joustavasti tehostuvan tuen ajatus tuotaisiin lakiluonnoksessa selvemmin esille. Itla pitää tärkeänä lainsäädännön kehittämisessä jo pidempään ollutta suuntausta, jossa lapsiin liittyvistä palveluista pyritään muodostamaan lapsen edun mukainen kokonaisuus (esim. sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki). Tuen uudistamisen ei tulisi toimia irrallisena toimenpiteenä vain yhdellä palvelusektorilla, kuten sivistystoimessa.

Itla esittää, että lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä perusopetuslakiin lisättäisiin seuraava lause ”Kaikilla perusopetuksen oppilailla on oikeus turvalliseen fyysiseen ja psykososiaaliseen ympäristöön, joka edistää terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Kouluun tulee systemaattisesti seurata oppimisympäristöä ja toteuttaa toimenpiteitä perusopetuslain edellytysten toteutumiseksi.” Samojen periaatteiden tulisi näkyä myös perusopetuksen opetussuunnitelman jatkovalmisteluissa. Vain hyvinvoiva mieli oppii.

Kunnioitavasti

Katri Vataja

Toimitusjohtaja

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö

Asiantuntijalausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Oppilaan ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistukseen tarttuminen on erittäin tärkeä askel kohti selkeämpiä ja yhtenäisempiä tukitoimia, joilla on ennakoiva painotus. Uudistus edistää kokonaisuutta, jolla voidaan nykyistä paremmin ottaa huomioon sekä yksilölliset tarpeet että kouluyhteisöjen hyvinvointi. Tärkeää on, että uudistuksessa opetuksen järjestäjän hallinnollista taakkaa kevennetään ja käytännön tukitoimia vahvistetaan.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Esitetyn oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisrakenteen lisäksi Itla pitää tärkeänä, että ennakoiviin tukitoimiin sisällytettäisiin ryhmäkohtainen ennakoiva (varhainen) tuki. Tämä tuki käsittää mm. seuraavat tuen tavat: ryhmäkohtainen myönteinen käyttäytymisen tuki ja pedagogisten käytänteiden selkeys, fyysisen oppimisympäristön selkeys, strukturointi, rutiinit ja ennakointi sekä myönteisten vuorovaikutussuhteiden vahvistaminen, sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen sekä ongelmanratkaisutaitojen opettaminen ja vahvistaminen sekä psykososiaalista hyvinvointia tukevat toimintatapojen ja toimintakulttuurin vahvistaminen. Tämän lisäksi tutkimustiedon mukaan koko kouluyhteisön myönteisen toimintakulttuurin ja käyttäytymisen tuki ovat erittäin tehokkaita varhaisia, ennaltaehkäisevän tuen muotoja.

Itla esittää tuen kokonaisrakenteeksi seuraavaa:

1. Ennakoivat tukitoimet
 - 1) Ryhmäkohtaiset ennakoivat (varhaiset) tukitoimet
 - 2) Ennakoiva tukiopetus
 - 3) Opetuskielen tukiopetus
 - 4) Lyhytaikainen erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä
2. Oppilaskohtaiset tukitoimet
3. Perusopetuksen oppimäärää ja opetussuunnitelman tavoitteita rajaavat toimet.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Itla katsoo, että pykälässä 20 b § esitetty ajatus siitä, että opetuksen järjestäjän tulisi järjestää ennakoivia tukitoimia suunnitelmallisesti ja lähtökohtaisesti ryhmämuotoisena, on kannatettava.

Esityksessä mainitaan, että oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia tukevat toimintatavat ja toimintakulttuuri ovat keskeisiä ennakoivan tuen muotoja. Tutkimustenkin mukaan 80 %:lle oppilaista nämä tukitoimet ovat riittäviä ennaltaehkäisemään työrauha-, käytös- ja mielenterveyden ongelmia. Näiden tukitoimien on havaittu myös parantavan oppimistuloksia.

Kokonaisuudistuksessa on kuitenkin tärkeä huomioida, että esitetyt toimenpiteet, kuten yhteisopettajuus, erityisopettajan samanaikaisopetus, opetusryhmien muodostaminen, ryhmäkoon pienentäminen tai eriyttäminen, eivät kuitenkaan välttämättä riitä turvaamaan moninaisia oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeita ja turvaamaan oppilaiden peräänkuuluttamaa opiskelurauhaa. Niiden lisäksi tarvitaan pedagogisia tukitoimia (mm. strukturointi, ryhmäkohtainen myönteinen käyttäytymisen tuki sekä yhteisöllinen myönteinen käyttäytymisen tuki, rutiinit ja ennakointi, myönteisten vuorovaikutussuhteiden vahvistaminen sekä sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen sekä ongelmanratkaisutaitojen opettaminen ja vahvistaminen, psykososiaalista hyvinvointia tukevat toimintatavat ja toimintakulttuuri) sekä psyykkisen ja fyysisen ympäristön muokkaamista oppimista tukevaksi. Tämän lisäksi tarvitaan koko kouluyhteisön myönteisen toimintakulttuurin ja käyttäytymisen tukemisen keinoja.

Itla katsoo, että oppimisen ja koulunkäynnin tuen tulee pohjautua vahvoille ennakoiville toimille, joita toteutetaan jatkuvasti kaikkialla kouluympäristössä. Itla esittää, että sairaalakoulun konsultaatio-osaaminen tulisi kohdentaa niille oppilaille, jotka tarvitsevat oppilaskohtaisia vahvoja tukitoimia. Sen rinnalla opettajien pedagogista osaamista tulisi vahvistaa ensisijaisesti opettajankoulutuksella, tarvittavalla täydennyskoulutuksella ja oman koulun erityisopettajan konsultaatiolla.

Lisäksi Itla esittää, että tukitoimien ajantasaisuuden ja vaikuttavuuden pohjaksi tulee kerätä systemaattista ryhmätasoisista tiedosta kokonaisvaltaisen, sekä psykososiaalisen että oppimisen tuen tarpeet kattavien tukitoimien toteutumisesta. Ei riitä, että keväällä suunnitellaan tukitoimia, jotka pysyvät staattisina läpi seuraavan lukuvuoden. Tuen toteutumista ja tarpeita tulee arvioida läpi koko lukuvuoden (esimerkiksi lukukauden alussa sekä syys- ja kevätlukukauden lopussa) ja tukeen tulee tehdä muutoksia tarpeen mukaan.

Itla kannattaa kokonaisuudistuksen ajatusta yhdestä asiakirjasta, mutta esittää, että sen tulisi sisältää sekä psykososiaaliset että pedagogiset toimet. Itla esittää tarkoituksenmukaisen asiakirjan suunnittelua helpottamaan oheista sekä psykososiaaliset että pedagogiset tukitoimet sisältävää lomaketta (kts. liitteenä oleva lomake).

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Moniammatillisen yhteistyön aloittaminen on erittäin kannatettavaa silloin, kun oppilaan tilanne on kompleksinen, tarvitaan monenlaisia tukitoimia ja tilanne on riski oppilaan fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille (20 c §).

Itla toivoo kuitenkin, että joustavasti tehostuva tuki tuotaisiin selvemmin esille tässä pykälässä (20 c §). Mikäli erityisopettajia tai erityisopetuspaikkoja ei ole riittävästi, vaarantuu oppilaan oikeus saada tarvitsemaansa oppilaskohtaista tukea. Jotta varmistetaan tuen tehostuminen asteittain, Itla esittää, että ryhmää opettavan opettajan tulisi ensin vahvistaa ennakoivia keinoja tietyn tai tiettyjen oppilaiden kohdalla erityisopettajan tai sairaalakoulun konsultaation avulla. Mikäli tämä ei ole riittävää, voitaisiin siirtyä käyttämään entistä vahvempia tuen keinoja, kuten erityisopettajan samanaikaisopetusta tai erityisopettajan pienryhmässä antamaa opetusta.

Esityksessä oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista (20 d §) on ehdotuksen mukaisesti tärkeää, että oppilaan näkökulmat ja ajatukset tuen järjestämisestä otetaan huomioon (20 d §).

Pykälän 1 momentissa esitetään, että oppilaan tukitoimien tarpeesta ja perusopetuksen oppimäärän ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseksi olisi tehtävä arviointi. Itlan näkemyksen mukaan tukitoimien tarpeen arviointiprosessissa ei kuitenkaan riittävällä tavalla kuvata sitä, kuka arvioi moniammatillisen ja / tai monialaisten yhteistyön tarpeen. Mikäli tämä jää yksittäisen opettajan aktiivisuuden ja arvion varaan, ovat oppilaat kokonaisvaltaisen oppimisen ja psykososiaalisen tuen saamisessa hyvin eriarvoisessa asemassa eivätkä heidän oikeutensa tukeen välttämättä toteudu lainsäätäjän toivomalla tavalla.

Myöskään esitysluonnoksessa toisaalla esitetty oppilaan kuuleminen ei toteudu toivottavalla tavalla. Olisi tärkeää, että oppilailla itsellään olisi väylä antaa tietoa tarvitsemistaan tukitoimista esim. anonymisti ryhmätasolla. Oppimisen tuen arviota ei voi perustaa pelkkiin arvosanoihin, vaan säännöllisiin akateemisten taitojen seuloihin (mm. luki- ja matematiikkaseulat). Koska mielenterveyden sekä käyttäytymisen ongelmat vaikuttavat vahvasti oppimiseen, tulee arvioida myös oppilaan psykososiaalista tilannetta ja sosioemotionaalisia taitoja. Kokonaisvaltaista tukea arvioitaessa tuleekin liittää oppimisen tuen lisäksi myös psykososiaalisen tuen arvio.

Itla esittää, että tätä varten luodaan yhtenäinen, valtakunnallinen tunnistamisen työkalu, jonka avulla opettaja voi arvioida oppilaan kokonaisvaltaista tuen tarvetta (oppiminen, sosioemotionaaliset taidot, käytös- ja mielialaoireilu). Itla esittää myös, että oppilaiden kuulemisen toteutumisen avuksi valmistellaan vastaava työkalu.

Oppilaskohtaisia tukitoimia arvioitaessa tulisi olla käytössä systemaattisesti ja säännöllisesti kerätty tieto tukitoimien tarpeesta (esimerkiksi aiemmin ehdotettu lomake). Arvioinnin suorittaja voisi olla luokkaa opettava opettaja yhdessä erityisopettajan, yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän tai tarvittaessa opiskeluhuoltopalveluiden henkilöiden kanssa.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

On hyvä, että tuen asiakirjoja yhtenäistetään ja selkeytetään sekä vähennetään turhaa hallinnollista työtä. Itla kannattaa myös ehdotettua yhden asiakirjan mallia. Itla kannattaa myös esitystä siitä, etteivät ennakoivat tukitoimet edellytä oppilaskohtaista arviota, hallintopäätöstä tai suunnitelmaa.

Itla esittää, että asiakirjassa olisivat helposti nähtävissä suunnitellut ja totutetut ennakoivan ja oppilaskohtaisen tuen keinot liittyen oppimisympäristöön, psykososiaalisiin sekä pedagogisiin tukitoimiin tukitoimet liittyvät toimienpiteet (kts. liitteenä oleva lomake).

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

-

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Itla esittää, että perusopetuslakiin lisätään seuraava lause tuen toteuttamisesta:

”Kaikilla perusopetuksen oppilailla on oikeus turvalliseen fyysiseen ja psykososiaaliseen ympäristöön, joka edistää terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Koulujen tulee systemaattisesti seurata oppimisympäristöä ja toteuttaa toimenpiteitä perusopetuslain edellytysten toteutumiseksi.”

Esityksessä tulisi näkyä vahvemmin oppilaille tarjottavan tuen tehostuminen joustavasti. Ensisijaista on kaikille tarjottava tuki, jonka päälle voidaan lisätä vahvennettuja ryhmä- tai oppilaskohtaisia tuen keinoja. Joustavasti tehostuvassa tuessa rakennetaan ensin vahva tuki yhteisön toimintakulttuuriin, minkä jälkeen tukea vahvistetaan niille ryhmille, joissa on tuen tarpeita. Lopuksi tukea vahvistetaan niille ryhmissä oleville oppijoille, jotka tarvitsevat yksilöllistettyjä, oppilaskohtaisia tukitoimia. Joustavasti tehostuva tuki tarkoittaa myös sitä, että tuen arvioinnin pohjalta tehdään päätöksiä tuen vahvistamisesta tai keventämisestä.

Itla pitää tärkeänä lainsäädännön kehittämisessä jo pidempään ollutta suuntausta, jossa lapsiin liittyvistä palveluista pyritään muodostamaan lapsen edun mukainen kokonaisuus (esim. sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki). Esi- ja perusopetuksen tuen uudistaminen tulisikin nähdä jatkumona aikaisemmalle lainsäädännölle.

Tuen uudistamisen ei tulisi toimia irrallisena toimenpiteenä vain yhdellä palvelusektorilla, kuten sivistystoimessa. Sen sijaan oppilaskohtaiseen tuen arvioon tulisi liittää monialainen arviointi- ja yhteistyökäytäntö, joka ottaa huomioon yksilön tarpeet ja hänen elämäntilanteensa. Monialaisessa työssä tulisi olla mukana sellaisia palveluja, jotka ovat lapsen kannalta tarpeellisia erityisesti tilanteessa, jossa perheen elämäntilanteessa on kuormitusta. Tuen vaikuttavuuden ja riittävyyden varmistamiseksi toiminnallisessa verkostossa tehdyssä suunnitelmassa tulisi määritellä myös tuen säännöllinen arviointi sekä jatkosuunnitelmatapaamiset.

On arvokasta, että kokonaisuudistuksen valmistelua on edeltänyt laaja kuuleminen, jossa mukana ovat olleet myös järjestöt, kolmas sektori sekä lapset ja nuoret. Erityisesti lasten ja nuorten esiin nostamiin tuen tarpeisiin keskittymisen, työrauhan, hyvinvoinnin ja mielenterveyden (psykykkiset haasteet) osalta esitys näyttää kuitenkin nykymuodossaan jäävän vaillinaiseksi. Tutkimustiedon perusteella keskittymisen, työrauhan ja mielenterveyden tuki on tehokkainta, kun ryhmässä käytetään jatkuvasti ja systemaattisesti ennaltaehkäiseviä keinoja osana arjen toimintaa (mm. struktuurit, rutiinit, oppimisympäristön stressitekijöiden vähentäminen, käyttäytymisen, sosioemotionaalisten ja ongelmanratkaisutaitojen opettaminen arjessa). Sosioemotionaaliset ja mielenterveystaidot ja niiden opettaminen sekä niihin liittyvät

laaja-alaiset oppimiskokonaisuudet on mainittu perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Näiden toimien linkittäminen tulevaan lakiin olisi tärkeää.

Ehdotetussa Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen -pykälässä (20 a §) tulisi ottaa huomioon myös oppilaan psykososiaalinen tuki sekä nostaa vahvemmin esiin oman koulun erityisopettajan erityispedagoginen konsultaatio opettajille. Itla ehdottaa, että pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että oppilaalla, jolla on vaikeuksia opinnoissaan etenemisessä tai opetukseen osallistumisessa, on oikeus saada ryhmässään suunnitelmallista ennaltaehkäisevää (varhaista) oppimisen tukea sekä ennaltaehkäisevää psykososiaalista tukea, ennakoivaa tukiopetusta, erityisopettajan konsultaatiota sekä erityisopettajan antamaa opetusta.

Esityksessä ehdotetaan, että Pykälään 4 a lisättäisiin toinen momentti, jonka mukaan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan olisi 1 momentissa tarkoitetun varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi jatkossa järjestettävä toiminta-alueellaan konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua oppilaan omassa perusopetuslain mukaan määräytyneessä koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa.

Tässä momentissa rajattaisiin konsultatiivisen sairaalaopetuspalveluiden konsultaatio koskemaan vain vahvaa tukea tarvitsevien oppilaiden konsultaatiota. Tämä olisi linjassa erikoissairaanhoidon perustehtävän kanssa ja varmistaisi tuen niille oppilaille, joille ennaltaehkäisevät (varhaiset) tai oppilaskohtaiset tuen keinot eivät ole riittäviä. Itla katsoo, että opettajien ennaltaehkäisevän (varhaisen) tuen keinojen lisäämisellä voitaisiin vähentää konsultatiivisen tuen tarvetta.

opetetaan, mallinnetaan ja harjoitellaan aktiivisesti									
Oppilaita kehdutaan ja palkitaan <u>käyttäytymis-</u> <u>odotusten</u> mukaisesta toiminnasta suunnitelmallisesti									
Ei-toivottuun käyttäytymiseen puuttumisen tavat on määritelty ja ne ovat kaikkien aikuisten, lasten ja nuorten tiedossa									
Vaarattoman ei-toivotun käyttäytymisen huomiotta jättäminen toimintatapana									
YHTEISTYÖ KOTIEN KANSSA									
Säännöllinen yhteydenpito huoltajien kanssa, yhteistyön tiivistäminen tarvittaessa									
Huoltajien sitouttaminen koulun toimintaan									
MONIALAINEN YHTEISTYÖ									

Kollegiaalinen, <u>erityis-</u> <u>opettajan</u> ja opiskeluhoollon konsultointi									
Opiskeluhoitopalveluihin ohjaus									
Sairaalakoulukonsultaatio									
Monialainen yhteistyö oppituntien ja teemapäivien toteuttamisessa									
PEDAGOGINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ									
SOPIVAN TASOISET TEHTÄVÄT JA MAHDOLLISUUDET VALITA									
Oppilaiden <u>mielenkiinnon-</u> <u>kohteiden</u> huomiointi									
Oppilaiden vahvuuksien huomiointi									
Opetusmenetelmien eriyttäminen (esim. opettajajohtoinen, urakka- tai ryhmätyöskentely, tutkiva oppiminen)									
Opetusjärjestelyjen eriyttäminen (esim. joustavat ryhmittelyt, pedagogiset									

pienryhmät)									
Tehtävien eriyttäminen									
Toimintatapojen eriyttäminen									
Oppimisen tukimateriaalien eriyttäminen									
Ajan eriyttäminen									
Kotitehtävien eriyttäminen									
Osaamisen näyttämisen tapojen ja oppimisen arvioinnin eriyttäminen									
Oppilaan mahdollisuus määrittellä omat tavoitteensa ja valita tekemänsä sen mukaisesti									
Oppiaineen ydinsisällöistä muodostetut erityiset painoalueet. Mikä oppiaine?									
Ennakoiva tukiopetus									
Tukiopetus									
Samanaikais- / <u>yhteis-</u> opettajuus									

Erityisopettaja samanaikais- / yhteisopettajana									
Oppilaskohtainen erityisopetus									
JÄSENTÄMINEN JA ENNAKOINTI									
Viikko-ohjelma ja <u>päivä-</u> <u>järjestys</u> näkyvillä ikä- ja kehitystasoisesti visualisoituina ja sen yhteinen läpikäynti									
Toistuvat rutiinit päivän ja oppitunnin aloitukseen ja lopetukseen									
Toiminta-ajan jäsentäminen esimerkiksi visuaalisilla ajastimilla									
Toimintapaikkojen jäsentäminen (esim. lukunurkka, pariporinapiste...)									
Oma paikka nimetty ja merkitty luokassa, naulakolla jne.									
Oppitunnin tavoitteen ja rakenteen läpikäynti ja <u>näkyvillääpito</u> koko tunnin ajan									

Osittaminen (esim. ensin – sitten – seuraavaksi –malli)									
Rutiinit läksyjen merkitsemiseen, monisteiden, kokeiden yms. palauttamiseen, <u>puheen-vuoron</u> pyytämiseen jne.									
Jonojärjestyksen käyttäminen									
Siirtyminen naulakolle jne. sovitusti ryhmittäin tms.									
Muutoksista ilmoittaminen, niiden merkitseminen näkyviin esim. päiväohjelmaan									

TOIMINNAN TAHTI JA OHJEDEN ANTAMINEN

Toiminnan tahdin sovittaminen oppilaiden tarpeisiin									
Ohjeiden antaminen yksi ohje kerrallaan									
Suullisten ohjeiden tukeminen mallintamalla, kirjoittaen ja kuvin									
Ohjeiden ymmärtämisen varmistaminen									

Aikaa ohjeen noudattamiseen									
Työskentelyn rytmittäminen ja tauottaminen									
Opiskelu- ja <u>työskentely-</u> <u>taitojen</u> opettaminen oppiaineiden erityispiirteet huomioiden									

FYYSINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

TILOJEN ORGANISOINTI JA SELKEYS

Tilat organisoitu toiminnan mukaan									
Esillä vain ajankohtaiset asiat									
Pinnat tyhjä, kalusteet ja julisteet ehjiä									
Tilat muunneltavia									
Oppilaiden käytettävissä lainavälineitä (esim. kynät)									

TYÖSKENTELYPAIKAT JA KALUSTEET

kommunikaatiossa ja oppimateriaaleissa									
Ymmärtämisen tukeminen monikanavaisesti									
Käsitteet ja vaikeat sanat avataan selkeästi ja ovat esillä koulun arjessa									
Oman kielen käyttäminen oppimisen tukena									

Muita huomioita: _____
